



Діденко А. Аналіз форм взаємодії при оподаткуванні в інформаційному суспільстві [Електронний ресурс] / А. Діденко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 1 (6). — С. 41-47. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12davvis.pdf>.

УДК 336.22:657.446(477)
JEL Classification: H21, D8

Анастасія Діденко

Запорізький національний університет

АНАЛІЗ ФОРМ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ ОПОДАТКУВАННІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Анотація. У статті проведено аналіз форм взаємодії між органами державної влади, бізнесом та громадою при оподаткуванні. Подано стан розвитку електронного оподаткування в Україні. На основі чого зроблено висновок про активне запровадження та підтримку державою нових технологій у податковій сфері, наведено переваги електронної форми взаємодії для держави, бізнесу та громади.

Ключові слова: податкова звітність, електронна форма звітності, інформаційне суспільство, інформаційні потоки, електронний цифровий підпис

Анастасія Діденко

АНАЛИЗ ФОРМ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ПРИ НАЛОГООБЛОЖЕНИИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Аннотация. В статье проведен анализ форм взаимодействия между органами государственной власти, бизнесом и обществом при налогообложении. Представлено состояние развития электронного налогообложения в Украине. На основе чего сделан вывод об активном внедрении и поддержке государством новых технологий в налоговой сфере, приведены преимущества электронной формы взаимодействия для государства, бизнеса и общества.

Ключевые слова: налоговая отчетность, электронная форма отчетности, информационное общество, информационные потоки, электронная цифровая подпись

Anastasiya Didenko

ANALYSIS OF THE FORMS OF INTERACTION IN TAXATION IN THE INFORMATION-ORIENTED SOCIETY

Abstract. The article analyzes the forms of interaction between government, business and society in taxation. Review of the e-taxation situation in Ukraine is presented. On the basis of this review it is concluded that the active implementation and government support are required. The advantages of electronic forms of interaction for government, business and society are described.

Keywords: reporting, electronic reporting form, information society, information flows, electronic digital signature

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне суспільство та впровадження нових інформаційних технологій створюють необхідність щодо запровадження інших форм взаємодії між органами державної влади та підприємцями. Перехід до електронної моделі управління та взаємодії дає можливість оптимізації інформаційних потоків та сприяє більш прозорим відносинам між владою, бізнесом та громадою.

Розвиток сучасних технологій сприяє переходу підприємств на електронний документообіг та торгівлі через Інтернет, що дозволяє економити кошти та підвищує швидкість обслуговування клієнтів. Це також стосується і туристичних підприємств. Можливість замовлення путівки через Інтернет безпосередньо у виробника туристичної послуги, минаючи посередників, для туристів (які є третьою стороною - представниками громади) зменшує витрати. Тому перехід до електронної форми спілкування між державою та бізнесом відповідає вимогам сьогодення.

Метою даної роботи є аналіз існуючих форм взаємодії та інформаційних потоків, які ці форми створюють, визначення особливостей електронного оподаткування та стану його розвитку в Україні.

Виклад матеріалу дослідження. Виокремимо такі форми взаємодії влади з бізнесом та громадою: електронна, взаємодія через пошту та безпосередня.

Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки» [2] визначив основні завдання, цілі та напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні. Зокрема цей закон зазначає важливість впровадження нових інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя, у тому числі й в економіку України, вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та фізичними і юридичними особами, досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив, сприяти становленню відкритого демократичного суспільства, яке гарантуватиме дотримання конституційних прав громадян щодо участі у суспільному житті, прийнятті відповідних рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Така взаємодія активно розвивається й у податковій сфері, зокрема при поданні податкової звітності у електронному вигляді. За даними ДПС України кількість платників податків, які подають звітність в електронному вигляді, у квітні 2009 року склала 43523 і почала стрімко зростати. Так вже у лютому 2011 року - 132 941, у березні – 163 181, у квітні – 184 290 (рис. 1). Всього у 2011 році за 5 місяців через централізовану систему приймання звітності ДПС України отримано 5,5 млн. звітів [4]. А у листопаді 2011 року оброблена кількість електронних документів склала понад 2,5 млн. [9].

Подача звітів у електронному вигляді існує у багатьох країнах світу. Однією з перших країн, що запровадила нові форми подачі звітів, була Німеччина, де перші декларації були подані у 1999 році. У країнах СНД, наприклад, Казахстані створено сервіс «Кабинет налогоплательщика», де платник податків підключається через Інтернет до свого власного кабінету та має можливість у реальному режимі отримати наступну інформацію з бази даних: перегляд реєстраційних даних, перегляд особового рахунку, заповнення та відправлення податкової звітності.

У Російській Федерації, якщо середньооблікова кількість осіб за попередній розрахунковий період перевищує 100 чоловік, то організація зобов'язана подавати звіти у електронній формі з електронним цифровим підписом. Для підприємців також існує сервіс «Особистий кабінет платника податків для фізичних осіб», який дозволяє платникові податків: одержувати актуальну інформацію про заборгованість по податках перед бюджетом, про суми нарахованих і сплачених податкових платежів, про наявність переплат, про об'єкти нерухомого майна; контролювати стан розрахунків з бюджетом; одержувати і роздруковувати податкові повідомлення і квитанції на сплату податкових платежів; оплачувати податкову заборгованість і податкові платежі; звертатися в податкові органи без особистого візиту в податкову інспекцію [7, 11].

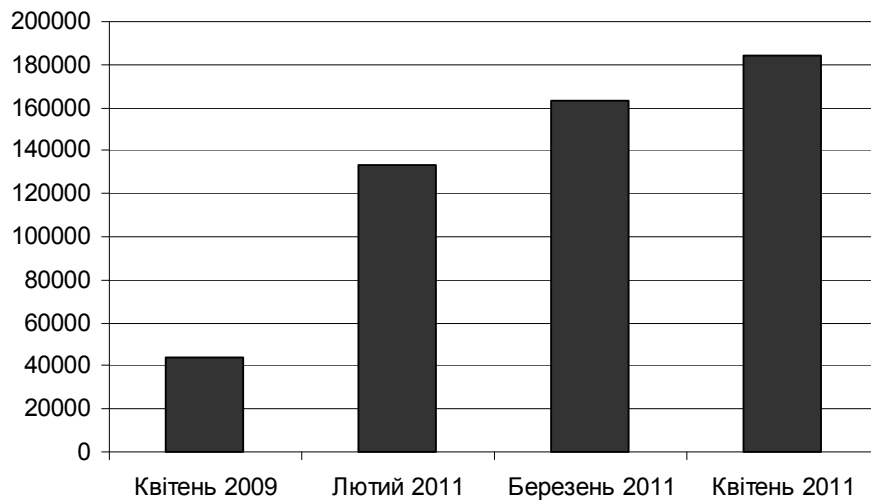


Рис. 1. Кількість платників податків, що обрали електронну звітність

Електронна звітність дозволяє підприємцям уникати черг у податковій інспекції, також така звітність автоматично перевіряється на актуальність форми звітності та наявність помилок у документах, що дає платнику можливість виявляти і виправляти помилки самостійно, економити час, зменшувати витрати на придбання бланків звітності та паперу.

Але існують певні труднощі та перепони у запровадженні електронного звітування для підприємств: витрати пов'язані з переходом на відправку звітів електронною поштою, необхідні вимоги до технічного та програмного забезпечення, також певний рівень знань та навичок осіб, відповідальних за складання та відправку звітів.

Взаємодія між платником податків та районними ДПІ при поданні звітів у електронному вигляді представлена на рис. 2.



Рис. 2. Інформаційні потоки, що виникають при поданні звітів у електронному вигляді

Для подання податкової звітності та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді до податкової платникам податків необхідно:

1. У районній державній податковій інспекції за місцем реєстрації для юридичної особи або для фізичних осіб за місцем проживання заключити Договір про визнання електронних документів.

2. Придбати в акредитованому центрі сертифікації ключі, з якими ДПА України укладено договір для подання податкової звітності платниками податків із застосуванням електронного цифрового підпису, посилені сертифікати відкритих ключів ЕЦП для платника податків (керівника та бухгалтера), які мають право підпису, та уповноважених посадових осіб платника податків, підписи яких є обов'язковими для податкової звітності у паперовій формі, та посилений сертифікат відкритого ключа електронної печатки підприємства. Платник податків фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності може застосовувати ключ електронного цифрового підпису та печатки платника податків (за наявності). Центр сертифікації ключів надає програмне забезпечення, що дозволяє підписати документ секретними ключами. Перелік акредитованих центрів сертифікації ключів надано на Офіційному веб-сайті Державної податкової служби України [5], на даний час перелік складає шість підприємств.

3. Мати програмне забезпечення для формування та передачі податкової звітності до органів ДПС України.

Також ДПС України запровадила можливість укладення Договору в електронній формі, для чого необхідно заповнити необхідні реквізити Договору, підписати його електронними ключами та надсилати електронною поштою на адресу Інформаційного порталу органів ДПС України [1].

Законодавчу основу подання звітності у електронному вигляді становлять наступні документи:

- Наказ ДПА України від 12.02.11 № 90 «Про внесення змін до формату (стандарту) електронного документа звітності платників податків»;

- Наказ ДПА України від 10.04.08 № 233 «Про подання електронної податкової звітності»;

- Наказ ДПА України від 24.04.09 №213 «Про затвердження Уніфікованого формату транспортного повідомлення при інформаційній взаємодії платників податків, операторів і податкових органів в електронному вигляді телекомунікаційними каналами зв'язку з використанням електронного цифрового підпису»;

- Наказ ДПА України від 31.12.08 № 827 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо централізованого приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в ОДПС України»;

- Наказ ДПА України від 06.04.09 № 168 «Про впровадження централізованої системи електронної податкової звітності платників податків в органах ДПС України».

Електронне звітування має свої переваги як з боку платників податків, так й податкових органів, які отримують документи практично не витрачаючи часу на їх занесення до електронних баз даних, що зменшує робочий час та надає можливість щодо скорочення штату працівників та економії бюджетних коштів.

Для поліпшення сервісного обслуговування платників податків на стадії підготовки та передачі податкової звітності та реєстрів отриманих і виданих податкових накладних у електронному вигляді, ДПА України розроблено й розповсюджується безкоштовне програмне забезпечення «Системи формування та подання до органів ДПС засобами телекомунікаційного зв'язку податкової звітності, податкових накладних та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді».

Крім того існує платне програмне забезпечення, наприклад, Система електронного документообігу «М.Е.Дос», «1С-Бухгалтерія», «Парус». Можливе використання іншого програмного забезпечення, яке б дозволяло формувати документи у форматі, визначеному вимогами Уніфікованого формату транспортного повідомлення

Взаємодія між податковою службою та бізнесом існує не тільки у сфері подання звітів. Так, було затверджено Наказ ДПС України про сервісні центри з обслуговування платників та стандарти якості послуг. Згідно з наказом, всі сервісні установи податкової служби матимуть у своїй структурі три обов'язкові секції – секцію прийому і видачі довідок та дозвільних документів, секцію прийому звітності і кореспонденції та секцію обслуговування платників (рис. 3) [8].

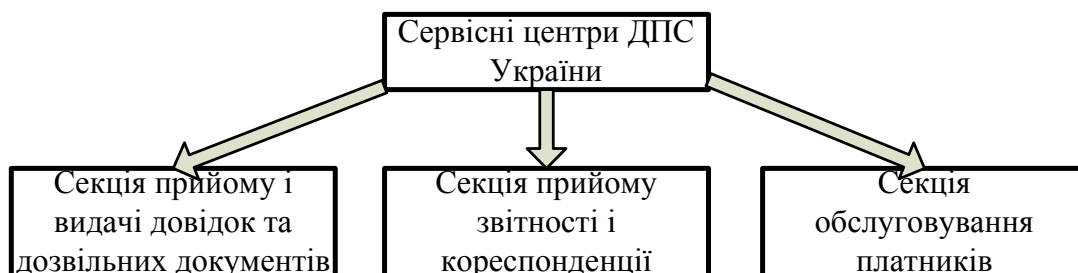


Рис. 3. Структура сервісних центрів з обслуговування платників податків

На сайті ДПС України для підприємств надається послуга щодо перевірки свідоцтва ПДВ та на сумлінність свого контрагента.

Також проводяться заходи щодо поліпшення умов у сфері видачі дозволів. Ця сфера регламентується Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», також розглядається проекту Закону України «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру». Цей проект створено на виконання заходів Національного плану дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12.03.2012 № 187/2012, згідно якого доручено скоротити кількість документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності не менш як на 70 % [10]. Ця програма у сфері видачі дозволів передбачає: істотне скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів; спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру; зменшення часових і грошових витрат при одержанні дозвільних документів, збільшення переліку робіт (послуг), що можуть виконуватися на підставі заяви.

З метою реалізації перелічених законів та проектів створені Єдині дозвільні центри по всій країні, які забезпечують процеси видачі, переоформлення та анулювання документів дозвільного характеру, видачі їх дублікатів, повинні сприяти спрощенню та прозорості у сфері надання дозволів. На початку 2012 року в країні вже діяло 680 дозвільних центрів [3]. У Запорізькій області кількість виданих дозвільних документів у 2008 році склала майже 30 тис., у подальші роки їхня кількість зменшувалась до 23 тис. у 2009 році та 20 тис. у 2010 році. Зменшення кількості виданих дозвільних документів можна пояснити політикою уряду щодо впорядкування та скорочення переліку дозволів.

Робота підприємців у туризмі вимагає отримання дозволів. У Запорізькій області у туристичній сфері надаються наступні адміністративні послуги: «Видача дозволу на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу по Запорізькій області», «Згода на виїзд груп дітей за кордон з метою оздоровлення та відпочинку (у разі, коли до складу групи входять діти лише Запорізької області)». До складу послуг Якимівської райдержадміністрації входить «Надання відомостей про туристичні об'єкти району» [6].

Інформаційні потоки напрямку «держава-бізнес» мають вигляд послуг, що їх надає держава: оподаткування, працевлаштування, соціальна безпека, впровадження різних ліцензій на підприємницьку діяльність, підтвердження якості.

Інформаційні потоки у протилежному напрямку «бізнес-держава» мають такі складові: сплата податків, подання звітів до органів статистики та інших фондів, внесення пропозицій щодо поліпшення послуг держави для підприємств.

На нашу думку більш ефективною з перелічених вище трьох форм взаємодії є електронна. Перевагою такої форми для держави є збільшення прозорості інформації щодо руху грошових коштів платників податків, збільшення швидкості обробки звітів й отримання оперативної інформації. Це підвищить ефективність роботи податкових органів щодо виявлення ухилень від сплати податків та наповнення бюджету.

До переваг електронної форми також віднесемо уникнення помилок при занесенні звітності до системи, зменшення навантаження на працівників ДПС та економію державних коштів при скороченні штату працівників відділу приймання звітів. Впровадження електронної звітності дозволить знизити витрати на адміністрування податків та зборів, що у свою чергу збільшить показник економічності оподаткування, а отже й економічності ефективності та загального показника соціально-економічної ефективності системи оподаткування (СЕЕСО) (рис. 4).



Рис. 4 Взаємозв'язок електронної звітності та показника СЕЕСО

Для підприємств введення електронної податкової звітності сприяє уникненню зловживань з боку податкових інспекцій при поданні та обробці декларацій, веде до економії часу та коштів при поданні звітів, уникнення помилок при заповненні декларації, отримання достовірної інформації щодо змін у оновленні форм податкової звітності.

Для громади введення електронної форми взаємодії в подальшому може сприяти контролю за надходженнями від податків та розподілом бюджетних коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку. За проведеним в роботі аналізом форм взаємодії держави, бізнесу та громади можна стверджувати про активне запровадження та підтримку державою нових технологій у податковій сфері на основі електронних мереж та Інтернет (подання звітів, надання консультацій, спрощення видачі дозволів). Виявлено переваги електронної форми взаємодії для кожного агента «держава-бізнес-громада» системи оподаткування. Подальше дослідження у цьому напрямку – це розрахунок кількісного впливу введення електронного звітування платників податків на показник соціально-економічної ефективності системи оподаткування.

Використана література:

1. Департамент інформатизації та обліку платників податків. – 14 грудня 2011. - Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=343682&cat_id=131123&showHidden=1.
2. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки». - 9 січня 2007. - № 537-V. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/537-16/print1332189674348496>.
3. З 1 січня дозвільні центри почнуть працювати за принципом "єдиного вікна" // Обозреватель. - 19 грудня 2011. - Режим доступу : <http://ukr.obozrevatel.com/news/z-1-sichnya-dozvilni-tsentri-pochnut-pratsyuvati-za-printsipom-edinogo-vikna.htm>.
4. Інформація Департаменту інформатизації та обліку платників податків. - 27 липня 2011. - Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=330883&cat_id=78272&showHidden=1.
5. Інформація з сайту ДПС України. – Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=115103&cat_id=115063.
6. Інформація сайту Запорізької обласної державної адміністрації. – Адміністративні послуги та дозвільна система. - Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/1313/administrativni-poslugi-ta-dozvilna-sistema.html>.
7. Налоговый комитет Министерства финансов Республики Казахстан. - Режим доступу : <http://cabinet.salyk.kz/sonowebinfo/>.
8. «Плазма», Wi-Fi, хостес... Затверджені нові стандарти якості обслуговування платників у сервісних центрах. - Прес-служба ДПС України. - Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=355854&cat_id=90622.
9. Прес-служба ДПС України. - 29 грудня 2011. - Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=346598&cat_id=45661.
10. Проекти регуляторних актів. Повідомлення про оприлюднення проекту Закону України «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру». - Режим доступу : http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=295431&cat_id=59517.
11. Федеральная налоговая служба. - Режим доступу : http://www.nalog.ru/el_usl/.

REFERENCES:

1. Department of information and records of taxpayers [Departament informatyzatsiyi ta obliku platnykiv podatkov]. December 14, 2011, available at: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=343682&cat_id=131123&showHidden=1.
2. Law of Ukraine "On main principles of the Information Society in Ukraine in 2007 - 2015 years." [Zakon Ukrayiny «Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiynoho suspil'stva v Ukrayini na 2007 - 2015 roky»]. January 9, 2007, No. 537-V, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/537-16/print1332189674348496>.

3. On January 1, stop shops will work on a "single window" [Z 1 sichnya dozvil'ni tsentri pochnut' pratsyuvaty za pryntsyptom "yedynoho vikna"]. *Obozrevatel' - Columnist*, December 19, 2011, available at: <http://ukr.obozrevatel.com/news/z-1-sichnya-dozvilni-tsentri-pochnut-pratsyuvati-za-printsipom-edinogo-vikna.htm>.
4. The department of information and records of taxpayers [*Informatsiya Departamentu informatyzatsiyi ta obliku platnykiv podatkov*]. July 27, 2011, available at: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=330883&cat_id=78272&showHidden=1.
5. Information from this site STS of Ukraine [*Informatsiya z saytu DPS Ukrayiny*], available at: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=115103&cat_id=115063.
6. Information site of Zaporizhzhya regional state administration [*Informatsiya saytu Zaporiz'koyi oblasnoyi derzhavnoyi administratsiyi*]. *Administrativni posluhy ta dozvil'na systema - Administrative services and licensing system*, available at: <http://www.zoda.gov.ua/article/1313/administrativni-poslugi-ta-dozvilna-sistema.html>.
7. Tax Committee of the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan [*Nalogovyy komitet Ministerstva finansov Respubliki Kazahstan*], available at: <http://cabinet.salyk.kz/sonowebinfo/>.
8. "Plasma», Wi-Fi, hostesses ... approved new standards for quality of service taxpayers in service centers [*«Plazma», Wi-Fi, khostes... Zatverdzeni novi standarty yakosti obsluhovuvannya platnykiv u servisnykh tsentrakh*]. *Pres-sluzhba DPC Ukrayiny - Press Service of Ukraine DPC*, available at: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=355854&cat_id=90622.
9. *Press Service of Ukraine DPC* [*Pres-sluzhba DPC Ukrayiny*]. December 29, 2011, available at: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=346598&cat_id=45661.
10. The draft regulations. Notice of promulgation of the Law of Ukraine "On Amendments to Legislative Acts of Ukraine on reducing the number of permits." [*Proekty rehulyatornykh aktiv. Povidomlennya pro oprylyudnennya proektu Zakonu Ukrayiny «Pro vnesennya zmin do zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo skorochennya kil'kosti dokumentiv dozvil'noho kharakteru»*], available at: http://www.dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=295431&cat_id=59517.
11. *Federalnaya nalohovaya service* [*Federal'naya nalohovaya sluzhba*], available at: http://www.nalog.ru/el_usl/.

Рецензія: д.е.н., проф. Кирич Н. Б.

Received: March, 2012

1st Revision: April, 2012

Accepted: May, 2012